

Remco Barkhuis

Tijdelijke natuur heeft het even voor het zeggen

Op een braakliggend terrein van het Amsterdamse havengebied mag natuur zich ontwikkelen. Tegelijkertijd is de gemeente verzekerd dat zij deze grond in de toekomst bouwrijp mag maken, óók als er zeldzame soorten worden aangetroffen. Dat is de bedoeling van de eerste pilot Tijdelijke natuur die vorige zomer startte. Hierbij is vóóraf al ontheffing van de Flora- en Faunawet verleend.

Tekst en beeld Kyra Kuitert

Tijdelijke natuur

Het concept 'Tijdelijke natuur, permanente winst' is ontwikkeld door InnovatieNetwerk (een initiatief van het ministerie van LNV), in samenwerking met bureau Stroming en de innovatieve natuurorganisatie ARK. De voorwaarden voor tijdelijke natuur zijn dat het gaat om gebieden waar de uiteindelijke bestemming vastligt. Dat ze, waar mogelijk, vrij toegankelijk zijn voor recreanten en dat de natuurontwikkeling spontaan verloopt. Ontheffing van de Flora- en faunawet biedt de natuur daarbij de kans zich te ontwikkelen én dat de ontstane natuur ook weer weg kan worden gehaald. Het concept biedt grondeigenaren zekerheid bij het uitvoeren van hun plannen. De verwachting is dat veel terreineigenaren de ruimte geven aan tijdelijke natuur als ze door een ontheffing de zekerheid hebben dat ze niet tegen problemen met natuurwetgeving aanlopen op het moment dat ze willen beginnen met de definitieve inrichting van hun perceel.

Om te beproeven hoe de maatregel in de praktijk uitpakt, heeft minister Verburg besloten om vier pilotprojecten aan te wijzen. Het Amsterdamse gebiedje is de eerste. Het gebied is geselecteerd nadat ARK een inschatting had gemaakt van de beschermde soorten die er op het Amsterdamse terrein zouden kunnen komen.

Tijdelijke natuur is 'hot'. Zo claimt de SP in Zaanstad in het verkiezingsprogramma 2010-2014 dat zij op bedrijventerreinen de ontwikkeling van zogenaamde tijdelijke natuur wil stimuleren. Ook D'66 van de gemeente Arnhem beweert in haar verkiezingsprogramma voorstander te zijn van het stimuleren van tijdelijke natuur op braakliggende terreinen. Mooie woorden, maar nog geen daden. In de praktijk wordt er echter al geëxperimenteerd met tijdelijke natuur. Zo is vorige zomer in het havengebied Amsterdam een heel concrete natuurstimuleringsmaatregel van start gegaan. Op 15 juli 2009 heeft minister Verburg van LNV hier voor een braakliggend stuk grond de eerste ontheffing van de Flora- en faunawet verleend.

De verleende ontheffing is bijzonder omdat zij voorafgaand aan bouwontwikkelingen is gedaan. Sterker nog, het is nog helemaal niet duidelijk wanneer en welk bedrijf uiteindelijk op deze plek zal komen. Tot die tijd heeft de natuur het hier voor het zeggen. Tegelijkertijd heeft de gemeente Amsterdam met de verleende ontheffing de zekerheid dat zij te zijner tijd zonder problemen de grond in gebruik kan gaan nemen. Dat is althans de bedoeling van deze pilot, waarvan er in totaal in Nederland vier zullen worden ontwikkeld. (zie kader Tijdelijke natuur)

Remco Barkhuis is als adjunct-hoofd van de Sector Infrastructuur & Milieu van Haven Amsterdam nauw bij de pilot betrokken. Hij legt uit dat het een terrein betreft van 8 ha dat in een uithoek ligt van het havengebied, direct langs het Noordzeekanaal. De grond bestaat

uit schrale zandgrond en de bestemming van het terrein is 'havengebonden bedrijfsactiviteiten'. „De verwachting is dat behalve broedvogels (veldleeuwerik, kievit, oeverzwaluw) ook bijvoorbeeld rugstreeppadden, kikkers en rietorchis zich hier tijdelijk zullen vestigen.”

Barkhuis vindt dat het beleid en beheer in de Amsterdamse Haven de laatste jaren sowieso al meer natuurgericht is. „Waar de gebieden tussen de bedrijfsterreinen vroeger vooral werden ingevuld met gras en bomen, kiest Haven Amsterdam de laatste jaren steeds meer voor natuurontwikkeling. Zo leggen we paddenpoeltjes aan en flauwe oevers.” Het gebied bevat immense natuurmogelijkheden: met zijn 25 km² omvat het havengebied van Amsterdam circa 10% van het grondoppervlak van de stad, terwijl er nauwelijks wordt gewoond.

Aantrekkelijk voor recreanten

De pilot in de Amsterdamse haven loopt voorlopig 10 jaar, tenzij het gebied op eerdere datum definitief wordt ingericht. Haven Amsterdam wil extra inrichtingsmaatregelen nemen om recreanten naar het gebied te trekken. Zo ligt het terrein langs een doorgaande fietsroute naar IJmuiden, worden er enkele poelen en heuvels aangelegd en komt er een informatiebord. Over het beheer zegt Barkhuis: „Soortgelijke gebieden maaien we meestal twee keer per jaar. Hier is de grond arm, dus hoeven we er maar weinig aan te doen. Dat hebben we de afgelopen tien jaar ook niet gedaan en er staan nog steeds vooral pionierssoorten.

We gaan wel elders in het havengebied stukjes met meer bijzondere soorten afplaggen om hier natuurontwikkeling te stimuleren.” Door het overplanten van bijzondere soorten uit andere delen van het havengebied zal de natuurwaarde stijgen, zo wordt verwacht op basis van de ligging, de grondsoort en de gesignaleerde soorten.

Is Barkhuis tevreden met de verkregen ontheffing van de Flora- en faunawet in het kader van de pilot? „We zijn blij met de mogelijkheid van tijdelijke natuur en het draagt bij aan ons groene imago, maar we zijn nog niet helemaal tevreden. De verkregen ontheffing is namelijk voor bepaalde soorten, terwijl wij vroegen om een ontheffing voor alle soorten. Het kan nu dus zo zijn dat in het tijdelijke natuurgebied een nieuwe soort opduikt waar we geen ontheffing voor hebben. Die ontheffing moet je dan alsnog aanvragen waarbij je moet aangeven hoe je de betreffende soort denkt te gaan 'redden'. LNV heeft voor deze optie gekozen omdat bij een ontheffing voor alle soorten problemen zouden kunnen ontstaan met de Europese wetgeving”.

Bezwaar tegen ontheffing

Het Milieu Centrum Amsterdam heeft overigens officieel bezwaar ingediend tegen de ontheffing in Amsterdam. Niet zozeer tegen het idee, want dat vinden ze goed, maar omdat zij juist meer waarborgen voor de natuur willen. De vraag rijst dan ook wat er van de tijdelijke natuur overblijft als deze uiteindelijk wordt opgeofferd ten behoeve van een bedrijventerrein. Zijn dan alle natuurwaarden voorgoed verloren? Volgens Robbert Snep, die op dit onderwerp promoveerde, is dat niet het geval: „Bedrijventerreinen kunnen een belangrijke rol spelen bij het behoud of de ontwikkeling van natuur en biodiversiteit, juist vanwege hun ligging en landgebruik. Uit mijn onderzoek blijkt dat er nu al bijzondere broedvogels en amfibieën op bedrijventerreinen voorkomen. Met een aangepaste inrichting en beheer kan deze meerwaarde voor de natuur nog sterk worden vergroot.”

In het Amsterdamse havengebied geeft Haven Amsterdam de natuur tegenwoordig meer kansen, door onder andere paddenpoelen en flauwe oevers aan te leggen.

Ook al gaat het dus om tijdelijke natuur, de winst is dus permanent. Niet alleen omdat op een eenmaal bebouwd bedrijventerrein ook nog veel ruimte is voor natuur. Maar ook omdat populaties van zeldzame soorten zich in de tijdelijke natuurgebieden kunnen versterken en van daaruit nieuwe gebieden kunnen bezetten. Een uitstralingseffect dat merkbaar is tot ver buiten de grenzen van het tijdelijke natuurgebied zelf. Maar niet alleen voor de natuur zelf is er winst te behalen, ook voor de recreërende mens. Het gaat immers in totaal om een geschatte 38.000 hectare (tweemaal Texel) aan nieuwe natuur verspreid over Nederland, vaak in de stadsrand. Tijdelijke natuur is daardoor bij uitstek geschikt als (tijdelijk) wandel- en struingebied.

Inmiddels hebben al heel wat gemeenten interesse getoond in tijdelijke natuur via de maatregel ontheffing van de Flora- en faunawet. Dit blijkt ook uit de vele aanvragen die hiervoor al gedaan zijn bij het ministerie van LNV, waar de Dienst Landelijk Gebied (DLG) de ingezonden projecten beoordeelt. Zo is inmiddels bedrijventerrein Twente Noord in Almelo, waar de grond braak ligt in afwachting van ontwikkeling, aangemeld als pilot. Ook Havenbedrijf Rotterdam heeft een aanvraag ingediend en voor de nieuwe wijk Meerstad ten oosten van Groningen ligt de conceptaanvraag gereed. ■

Lees de voortgangsrapportages over tijdelijke natuur via www.tuinenlandschap.nl